

FREDRIKSTAD KOMMUNE

Handlingsplan 2022–2026

KOMMUNEDELPLAN FOR NATURMANGFOLD I FREDRIKSTAD
VEDTATT AV BYSTYRET 5.5.2022

Innhold:

1. Gjennomførte tiltak i perioden 2018–2021	3
Oversikt over tiltak	4
Vurdering av gjennomførte tiltak	5
2. Foreslåtte tiltak i perioden 2022–2026	16

Gjennomførte tiltak i perioden 2018–2021

Oversikt over tiltak

Tiltak gjennomført	Tiltak delvis gjennomført	Tiltak ikke gjennomført
--------------------	---------------------------	-------------------------

Styrke kunnskapen om og hensynet til naturmangfoldet i kommunen:

Operasjonalisering av kommunedelplanen			
Kartlegging/kunnskapsbehov			
Informasjon			
Informasjon			
Informasjon			
Informasjon			
Tilgjengeliggjøre og naturifisere Øraspissen			

Gjennomføre en arealplanlegging og en arealbruk som ivaretar naturområder og sammenhengen mellom dem:

Innhente kunnskap			
Kommuneplanens arealdel			
Andre juridiske planer			
Bærekraftig bruk av friluftsområder			
Bærekraftig bruk – Sorgenfri			
Redusere forurensning			
Restaurering/reetablering			
Skjøtsel kystlynghei			
Skjøtsel hule eiker			
Offentlig forvaltning – trær			
Offentlig forvaltning – parker			
Kommunal forvaltning – vei			
Kommunal forvaltning – skog			
Offentlig forvaltning – landbruk			
Verneområder			
Buffersoner rundt verneområder			
Skjøtsel skrotemark			
Arrangementer			

Sikre viltets mangfold og minimalisere konflikt mellom vilt og samfunn:

Vilt i landbruksområder			
Fallvilt			

Bekjempe og hindre spredning av uønskede fremmede arter:

Planlegging			
Bekjempelse			
Kartlegging			
Redusere minkbestanden			
Offentlig forvaltning – parker og stier			
Informasjon			

Ivareta livskraftige bestander av forekommende rødlistearter og nøkkelarter:

Artsobservasjoner			
Samarbeid biologiske organisasjoner/fagpersoner			
Sjøørret			
Innføre ferdselforbud på sjøfuglholmer			
Kysttorsk og hummer			
Hunnebunnen – sjøørret og kransalger			
Østfoldflora			

SUM	35	4	1
-----	----	---	---

Vurdering av gjennomførte tiltak

STYRKE KUNNSKAPEN OM OG HENSYNET TIL NATURMANGFOLDET I KOMMUNEN:

Operasjonalisering av kommunedelplanen
<i>Planen gjelder for en åtteårsperiode. Handlingsdelen skal i samsvar med plan- og bygningsloven § 11-2 revideres hvert år i forbindelse med kommunens budsjett- og handlingsplaner (nå økonomiplaner). En arbeidsgruppe for å operasjonalisere planen, samt å gjøre planen kjent internt i kommunen, nedsettes etter endelig fastsettelse av planen.</i>
• Kommunedelplanen er offentliggjort og ligger tilgjengelig på Fredrikstad kommunes hjemmeside. • Planen er presentert for teknisk utvalg, kultur- og miljøutvalget, og for kommuneadministrasjonen i internt planforum og fredagsforum. • Ikke nedsatt egen arbeidsgruppe. • Planen er ikke revidert årlig.
Tiltak delvis gjennomført

Kartlegging/kunnskapsbehov
<i>Kontinuerlig vurdere behov for ajourføring av tidligere kartlegging, samt kartlegge nye områder. Pressområder og områder med viktig natur bør prioriteres. Aktuelle naturtyper er: Trua naturtyper, våtmarkssystemer, gammelskog/naturskog, sumpskog, beiteområder, skjellsandforekomster, liv i ferskvann og marine områder, parklandskap, veikanter og kirkegårder. Eksempler på arter som kan kartlegges med tilhørende funksjonsområder: Trelerke, nattravn, tusengylden, bittergrønn, kalkkarse, ormetunge.</i>
Følgende rapporter om kartlegginger og skjøtselstiltak er utarbeidet: • Rapport om skjøtselstiltak på Røds bruk • Kartlegging av Mørkedalen og Bingedammen • Skjøtelsplan utarbeidet for Letretangen. • Kartlegging av artsrike veikanter • Kartlegging av farlige strømsolper for hubro • Marin kartlegging i deler av Onsøy • Kartlegging av spillplasser for skogsfugl Kartlegginger som er blitt gjort uten at rapport er utarbeidet: • Kartlegging av naturtyper på land etter NiN-metodikk i store deler av Fredrikstad. • Botanisk kartlegging av Flatskjæra V, Flatskjæra Ø og Lyngholmen. • Sjørøretbekker: Gretnesbekken, Råbekken, Moumbekken Gansrødbekken, Laverødbekken, Husvikbekken, Roppestadbekken og Holmbekken. • Kartlegging av og tilrettelegging for hekkende vipere på dyrket mark.
Tiltak gjennomført

Informasjon
<i>Utvikle kommunens nettsider som handler om naturmangfold som en inngangsport til mer informasjon om naturmangfold og opplevelsesmuligheter i kommunen.</i>
Hjemmesiden er oppdatert innenfor følgende tema: • Hunnebunn • Friluftsliv med hund, strandrydding, skjærgårdstjenesten, fiske og badeplasser • Natur og friluftsliv med jakt, verneområder, salamander
Tiltak gjennomført

Informasjon
<i>Utvikle et prosjekt for å lage informasjonsskilt om naturverdiene ved flere tursteder. For å kanalisere ferdsel og gi informasjon om hva man kan oppleve der.</i> <i>Veiskilt som leder fram til kommunens hovedattraksjoner (natur-turisme) bør vurderes.</i> Det er satt ut tilsammen 37 skilt fordelt på ulike områder: • Øra naturreservat: 7 informasjonstavler om Gansrødbukta, Oldenborgbekken og dammene, naturrestaurering, industrien, storskarven, sirkulær økonomi, fisk, samt 3 hovedskilt om naturreservatet. • Gamlebyen: 1 informasjonstavle om fugl. • Elingård: 14 informasjonstavler om skog, vilt og arter som lever der. • Fredrikstadmarka, 12 informasjonstavler om skog, vilt og arter som lever der.
Tiltak gjennomført

Informasjon
<i>Naturmangfold-seminar for grunneiere, jord-/skogbrukere, næringsorganisasjoner.</i> <i>Aktivt informere grunneiere/næringsorganisasjoner som forvalter naturområder ved nye registreringer av viktig natur om hvilke naturkvaliteter de forvalter og hvilke aktuelle tilskuddsordninger de kan benytte seg av.</i> <i>Fredrikstad kommune ved Miljø og landbruk har faste møter med grunneiere – formidling av kunnskap om naturmangfold er et naturlig punkt på agendaen.</i> Kommunen har gjennomført følgende aktiviteter: • Avholdt årlige informasjonsmøter med grunneiere, skogbrukere og næringsorganisasjoner på våren. • Natur er tatt opp som tema i kommunens månedlige/kvartalsvise infobrev til bønder/grunneiere. • Sendt ut brev til grunneiere med informasjon om naturverdier i skogbruket knyttet til PEFCs kravpunkt 22 om rovfugltreir. • Oppdatert informasjon på hjemmesidene. • Innkjøp og utlån av to gåselasere til bruk for grunneiere og aktører knyttet til forskningssamarbeid. • Tatt initiativ til bedre organisering av gåsejakt. Dette har vært et samarbeid mellom grunneiere, jegere, lokale avdelinger fra NJFF, NINA, Norges Bondelag og Fredrikstad kommune. • Flere mediasaker om ivaretagelse av naturmangfold, herunder lyngbrenning, fremmede arter, krokfuruer, og Røds bruk.
Tiltak gjennomført

Tilgjengeliggjøre og naturifisere Øraspissen
<i>Øra naturreservat, med sitt store mangfold av lett synlige fuglearter, har et stort potensiale for å være en friluftstilas for flere brukergrupper der man kan få unike naturopplevelser.</i> <i>Prosjektene og etablere en egnet, grønn korridor for å komme seg fram til Øraspissen og fugletårnet i samarbeid med relevante samarbeidspartnere.</i> <i>Etablere en naturlig buffer mot næringsareal når gjenfyllingsområdene er gjenfylt og gjøres tilgjengelig for friluftsliv iht. eksisterende reguleringsplan.</i> <i>Informere om hvordan man kommer seg til Øraspissen.</i> Fredrikstad kommune har ledet prosjektet med en arbeidsgruppe bestående av representanter fra kommunen, Viken fylkeskommune, Statsforvalteren i Oslo og Viken, Frevar KF, Borg Havn IKS, Gudeberg lokalsamfunnsutvalg og Østfold Ornitologiske Forening. Området har blitt bedre tilrettelagt gjennom etablering av: • Bilparkering • Sykkelstativ • Skilting • Benker • Opprustning av fugletårnet

- Rasteplasser
- Oppgradering og justering av eksisterende sti
- Skjærgårdstolett
- Gapahuk
- Nytt overbygg i tilknytning til Ornitologisk forenings klubbhus

Økt biologisk mangfold ved å etablere:

- To våtmarksdammer i Gansrødbukta
- To dammer på Ørasspissen

Tiltak gjennomført

GJENNOMFØRE EN AREALPLANLEGGING OG EN AREALBRUK SOM IVARETAR NATUROMRÅDER OG SAMMENHENGEN MELLOM DEM:

Innhente kunnskap

De marine og landbaserte naturregistrene som framkommer i Naturbasen og Artsdatabankens Artskart (o.l. verktøy) skal legges til grunn ved all kommunal myndighetsutøvelse der det er relevant.

Ved tiltak innenfor arealer med naturverdier skal det vurderes tiltak for å unngå negativ påvirkning av naturmangfold og eventuelt en positiv effekt ved planlegging, iht. naturmangfoldloven.

Kommunen har:

- i stor grad ivaretatt viktige naturtyper og arter i byggesaker ved å ha dialog med tiltakshaver om justeringer, og ved å stille vilkår om utførelse.
- gitt uttalelser til reguleringsplaner på høring, hvor naturverdier har stått i fare for å bli forringet, og anbefalt justeringer.

Tiltak gjennomført

Kommuneplanens arealdel

Kartfestet informasjon om naturverdier skal legges til grunn under utarbeidelsen av kommuneplanens arealdel. Virkemidler for å ivareta naturverdier skal vurderes; blant annet ved bruk av arealformål, hensynsoner, båndlegging, retningslinjer, bestemmelser, og/eller vilkår for utbygging med f.eks. krav om avbøtende tiltak dersom tiltak/virksomheter kommer i konflikt med naturmangfoldet.

Naturmangfoldhensyn kan med fordel ses i sammenheng med friluftslivshensyn, folkehelse, klimatilpasning etc., som alle fordrer en tydelig, strategisk og forutsigbar arealforvaltning/ -planlegging.

I arealplanen bør det vurderes hensynssoner/arealformål for naturtyper med A-, B-verdi og C-verdi, utvalgte naturtyper og prioriterte arter i Naturbase med tilhørende bestemmelser.

I arealplanen bør det vurderes hensynssoner/arealformål for damnettverket på Østsiden av Glomma vollgravene, Gudebergdammene, Sorgenfridammen og Moumgropa.

Gudebergdammene og Moumgropa bør ivaretas i kombinasjon med andre formål som planlegges i områdene med vannspeil og nødvendig buffersone mot annen aktivitet i området.

Andre naturtyper som bør ha hensynssone/arealformål: Gjenværende myrområder, løvskogsområder langs Glomma (eksempelvis Narteskogen og Mørkedalen), bekker, skjellsandområder.

Følgende er ivaretatt i kommuneplanens arealdel:

- Hensynssoner rundt naturtyper som er regnet som nasjonalt og regionalt viktige (verdi A og B). Dette inkluderer vollgravene, Gudebergdammene (Nabbetorpdammene), Sorgenfridammen, Moumgropa, Narteskogen og Mørkedalen.
- Hensynssoner ved enkelte strekninger langs sjørretbekker.

Følgende er ikke ivaretatt i kommuneplanens arealdel:

- Hensynssoner rundt lokalt viktige naturtyper (verdi C).
- Hensynssoner langs hele bekkestrekningen hvor det er registrert sjørørret.

Tiltak delvis gjennomført

Andre juridisk bindende planer

Ved utarbeidelse av arealplaner skal virkemidler i plan- og bygningsloven vurderes for å beskytte naturtyper; blant annet ved bruk av arealformål, rekkefølgebestemmelser, hensynssoner, bestemmelser og retningslinjer. Det bør tilstrebes å inkludere viktige naturområder i reguleringsplaner med hensikt å regulere området som naturformål. Hvilke virkemidler som er mest egnet i hvert enkelt plansak kan variere.

Det bør etableres tilstrekkelige hensynssoner (bevaring naturmiljø (H560)) rundt eiketrærne som er omfattet av forskrift om utvalgte naturtyper, og andre store løvtrær med tilsvarende naturverdi.

I planer som omhandler store eiketrær/løvtrær skal tiltaket vurderes med hensyn til treets verdi som livsgrunnlag for biologisk mangfold. Anleggsarbeid skal tilpasses treet og ved behov kvalitetssikres av arboristfaglig kompetanse.

Fredrikstad kommune har:

- Jobbet for at det har blitt etablert hensynssoner rundt store trær, viktige naturtyper og arter i reguleringsplaner.
- Krevd utredninger av hvordan tiltakene berører viktig natur i planprosessen.
- Krevd kartlegging av fremmede arter og tiltaksplan for håndtering av infiserte masser i områder hvor det har vært registrert arter med høy og svært høy risiko for spredning.

Tiltak gjennomført

Bærekraftig bruk av friluftsområder

Ved tilrettelegging for friluftsliv må det hentes inn kunnskap om det biologiske mangfoldet. Inngrepene bør begrenses og samles slik at variasjonene i landskapet og naturopplevelsene/naturmangfoldet bevares. Det må benyttes naturvennlig materialer. Føringer for dette er også beskrevet i kommunedelplan for idrett, fysisk aktivitet, friluftsliv og marka.

Fredrikstad kommune har gitt uttalelse om ivaretagelse av det biologiske mangfoldet i følgende saker:

- Arrangementer i regi av Fredrikstad skiklubb i skogen.
- Jakt på kommunale eiendommer i samarbeid med BJFF og KJFF i Gansrød.
- Jakt på kommunale eiendommer i samarbeid med OJFF på Skogland og Elingård.
- Trening for Norske Redningshunder på kommunale eiendommer på Veum.
- Uttalelse til fuglehundprøve på Skogland.
- Uttalelse til outboard-arrangement på Hankø.
- Uttalelse til modellfly-arrangement.
- Uttalelse til frisbeegolfbane.
- Uttalelse til utarbeidelse av lysløypa i Trondalen.
- Uttalelse til «Kråkerøy Open» trial løp
- Andre uttalelser til etablering av hundeparker, bruk av Vispen badepark og dialog med løypegjenger om lysløyper.

Tiltak gjennomført

Bærekraftig bruk – Sorgenfri

Fortsette samarbeidet med utbyggere ved Sorgenfri for å ivareta biologisk mangfold tilknyttet våtmarksområdene i og rundt Sorgenfridammen.

- Fredrikstad kommune har gitt uttalelse til reguleringsplaner i området.
- Det har ikke vært samarbeid med utbyggerne om ivaretagelse av naturen i planperioden.

Tiltak ikke gjennomført

Redusere forurensning <i>Følge opp handlingsplan spredt avløp 2010–2018.</i> <i>Bidra i holdningsskapende aksjoner og prosjekter som «Hold byen ren», «Blått flagg» og strandryddedager.</i> <i>Følge opp miljø- og klimatiltak i overordnet planverk for landbruket, og i klima- og energiplan.</i> <i>Følge opp tiltak i tiltaksplan for lokal luftkvalitet i Fredrikstad/Sarpsborg.</i> <i>Oppfølging av tiltak fra Vannområde Glomma Sør.</i> <i>Følge opp Handlingsplan plast (under utarbeidelse). Den skal være et verktøy for å identifisere kilder til plast/mikroplast, og foreslår tiltak for å redusere kommunens bidrag til marin forsøpling.</i> Fredrikstad kommune har gjort følgende: • Handlingsplan spredt avløp 2018 er gjennomført. • Hold byen ren – årlig aksjon har blitt gjennomført. • Blått flagg (miljøsertifisering som gis til badestrender og småbåthavner) – søkt om årlig for Foten badestrand. • Strandrydding store deler av vårsesongen. • Deltager i/er medarrangør i små og store ryddeaksjoner sommer og høst. • Overordnet planverk for landbruket – miljø- og klima behandles som eget tema i Temaplan landbruk, vedtas i 2022. • Tiltaksplan for lokal luftkvalitet i Fredrikstad og Sarpsborg – tiltakene er gjennomført. • Handlingsplan plast – planen er gjennomført og rulleres i 2022. Tiltak gjennomført
Restaurering/reetablering <i>Søke midler til, og gjennomføre restaureringstiltak. Aktuelle naturtyper er: Myr, sumpskog, slåtteemark, strandeng, kystlynghei, dammer.</i> Det er søkt tilskudd til og gjennomført følgende prosjekter i planperioden: • Skjøtsel av artsrike veikanter fra 2020 • Igangsatt prosjekt med restaurering av strandeng på Langøymoa • Lyngbrenning • Habitatforbedrende tiltak for sjørreten i Slevikbekken • Skjøtsel av hule eiker • Etablering av blomstereng på Veum • Skjøtsel av slåtteeng på: ○ Katrineborg ○ Glosli ○ Letretangen Det har blitt etablert eller restaurert totalt dammer i 6 forskjellige områder: • Bommetjernet, Brakkadammen, Ombergdammen, samt dam(mer) på Skåra, Roppestad og Trara Tiltak gjennomført
Skjøtsel kystlynghei <i>Følge opp skjøtselråd fra rapport om Kystlynghei i Fredrikstad kommune ved innføring av egnede tiltak som beiting, lyngheibrenning eller manuell rydding på holmer med registrert kystlynghei.</i> • Lyngheibrenning er gjennomført på Lyngholmen. • Kommunen har hatt dialog om utsetting av beitedyr. Tiltak gjennomført

Skjøtsel hule eiker
<i>Rullere skjøtelsplan for hule eiker i Fredrikstad</i>
• Skjøtelsplanen ble revidert i 2018 og rullert i 2021.
Tiltak gjennomført

Offentlig forvaltning – trær
<i>Tiltak på store trær skal gjennom en vurdering som tar hensyn til treets verdi som livsgrunnlag for biologisk mangfold.</i>
<i>I tilfeller der man er usikker på sikkerheten ved treet skal det hentes inn arboristfaglig kompetanse.</i>
• Det besvares årlig mange henvendelser om hule eiker på privat og offentlig eiendom. • Det er innhentet arboristfaglig kompetanse ved behov. • Det er opprettet ny stilling som treforvalter, stillingen finansieres av fire kommunale virksomheter. • Det legges systematisk igjen deler av stammer i friluftslivsområder når trær må felles.
Tiltak gjennomført

Kommunal forvaltning – parker
<i>Øke artsmangfoldet ved å løpende vurdere å opparbeide blomsterenger, løvtrelunder, urørte hjørner e.l. i kommunens parker.</i>
<i>Opprettholde prosjekt «Biologisk mangfold i byen» med utsetting av fuglekasser, insektshotell, blomsterenger og mosegrafitti i bynære områder.</i>
<i>Nytt tilskudd i prosjektet blir flaggermuskasser i parkområder med store trær og i nærheten av kirkebygg.</i>
Artsmangfoldet er forsøkt økt ved: • Utsetting av flaggermuskasser i 2020. • Montering av fuglekasser i flere av sentrumsparkene. • Insektshotell ved labyrinten/gamle Mother India-tomten. • Kommunen har hatt dialog om hekkeplattformer for fiskeørn og havørn på kommunale eiendommer. • Sen slått i: ○ Bjørndalen ○ Lykkebergparken ○ Utvalgte områder i Gamlebyen ○ Utvalgte områder på Vaterland ○ Utvalgte områder på Gudeberg • Etablering av blomstereng i Brattliparken. • Kantslått Glommastien og lysløypene utføres i juli. • En rekke områder med langgras slås kun en gang i året, fra juni/juli og utover. • Det er kjøpt inn en «slåmaskinplanke» til en mindre redskapsbærer, slik at blomstereng kan slås med riktig redskap.
Tiltak gjennomført

Kommunal forvaltning – vei
<i>Kartlegge artsrike veikanter. Utarbeide plan for skjøtsel av et utvalg av artsrike veikanter</i>
• Rapport om artsrike veikanter ble utarbeidet i 2019. • Sen slått av et utvalg kommunale veier i 2020. • Utvidelse av prosjektet i 2021.
Tiltak gjennomført

Kommunal forvaltning – skog
<i>Driften av kommuneskogen skal være et eksempel til etterfølgelse når det gjelder ivaretagelse av biologisk mangfold. Kommunen skal unngå planlagt hogst i egen skog i hekketiden (april-juli).</i>
<i>Ved planlegging av skogsveger skal gjøres en naturfaglig vurdering av traséen i vekstsesongen.</i>
<i>Sette av et skogområde som kan utvikle seg fritt.</i>
<i>Vurdere vern av aktuelle lokaliteter gjennom ordning for frivillig vern (mottar kompensasjon for tap av driftsinntekter).</i>
<i>Videreføre saksbehandlingsrutiner for innhenting av informasjon om sårbare arter. Samarbeid med rovfugl-gruppa i Ornitologisk forening (rovfuglreir).</i>
<i>Rullere hogstklassekartlegging og MiS-registrering i kommuneskogen.</i>
<i>Stimulere til å øke etableringen av ringporede treslag (eik, ask og alm) på den beste skogsmarka.</i>
• Fredrikstad kommune vedtok i 2021 en skogforvaltningsplan for kommunal skog 2021–2030, naturverdier vektet høyt i planen. Bestemmelser om planting av varmekjære løvtrær. • Dialog med Statsforvalteren i Oslo og Viken om hogst av granskog utenfor Gansrød naturreservat, som skal få utvikle seg fritt. • Hogst på kommunal grunn er ikke utført i hekketiden. • Det er ikke vurdert nye områder for frivillig vern. • Årlige møter gjennomføres med Fredrikstad rovfugl- og uglegruppe, Sarpsborg kommune, Glommen-Mjøsen skog og Viken skog. • Planlegging av ny skogtaksering som skal gjennomføres i 2023–2025.
Tiltak delvis gjennomført

Offentlig forvaltning – Landbruk
<i>Oppmuntre grunneiere til å ta i bruk finansieringsordninger som støtter tiltak innen kulturlandskap og kulturmiljø. Regionalt miljøprogram (RMP) som forvaltes av statsforvalteren, spesielle miljøtiltak i landbruket (SMIL) og nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK) forvaltes av kommunen. I spesielle prosjekter kan man også søke Miljødirektoratet (MD) om midler.</i>
• Kommunen har oppmuntret bønder og grunneiere til å ta i bruk tilskuddordninger. Både gjennom befaringer og informasjonsbrev. • Det har blitt utdelt tilskudd for RMP for nærmere 3 millioner kroner i gjennomsnitt siden 2018. • Det har blitt utdelt SMIL-midler for omtrent 1,5 millioner kroner i gjennomsnitt siden 2019. • NMSK-midler har vært brukt til ungskogpleie, stammekvisting, suppleringsplanting, tettere planting som klimatilak og gjødsling som klimatilak.
Tiltak gjennomført

Verneområder
<i>Lokaliteter med verdifull natur skal vurderes vernet med egnede juridiske virkemidler.</i>
• Kommunen har vært i dialog med Statsforvalteren i Oslo og Viken om lokaliteter med verdifull natur, som kan vurderes for vern.
Tiltak gjennomført

Bufferoner rundt verneområder
<i>Bufferoner til verneområder skal forvaltes slik at verdiene inne i verneområdet ivaretas.</i>
• Innspill til Stordamsmyra naturreservat.
Tiltak gjennomført

Skjøtsel av skrotemark
<i>Samarbeide med kulturminnevernet og grunneier om bevaring av ballastplassen på Røds bruk.</i>
• Møter mellom tiltakshaver og kommune i forbindelse med reguleringsplan har blitt gjennomført. • Utarbeidelse av 5-årig skjøtelsplan for området i 2021. • Kartlegging og skjøtsel. Området har blitt fulgt opp med kartlegging og skjøtsel
Tiltak gjennomført

Arrangementer
<i>Planlegging av større orienteringsløp og arrangementer bør planlegges i samråd med kommunens natur- og viltforvaltning. Kommunen tar initiativ til å invitere seg inn i relevante fora.</i>
• Dialog med Fredrikstad Skiklubb holdes løpende. • Kommunal deltagelse på årlig informasjonsmøte med Fredrikstad skiklubb, jaktlag, grunneiere- og viltorganisasjoner.
Tiltak gjennomført

SIKRE VILTETS MANGFOLD OG MINIMALISERE KONFLIKT MELLOM VILT OG SAMFUNN:

Vilt i landbruksområder
<i>Oppmuntre til landbruksdrift som tar hensyn til vilt som oppholder seg i korn og engarealer.</i>
• Har hatt løpende dialog med bønder hvor det har vært konflikter med beiting av hjortevilt, samt dialog om utfordringene tilknyttet beiting på vekster rett ved trafikkerte veier.
Tiltak gjennomført

Fallvilt
<i>Holde oversikt over fallvilthendelser og sette inn tiltak der det blir konflikt med trafikk (eks. viltgjerder, skjøtsel av veikanter for å øke sikt)</i>
• Dialog med Staten Vegvesen om skjøtsel av kantvegetasjon i 2018. • Dialog med Viken fylkeskommune om skilting langs trafikkbelastede strekninger.
Tiltak gjennomført.

BEKJEMPE OG HINDRE SPREDNING AV UØNSKEDE FREMMEDE ARTER

Planlegging
<i>Samkjøre bekjempelse og prioritering i kommunen gjennom å lage en handlingsplan mot fremmede arter. Baseres på revidert handlingsplan for fremmede arter i Østfold.</i>
• Handlingsplan mot fremmede arter behandles politisk i løpet av våren 2022.
Tiltak gjennomført

Bekjempelse
<i>Videreføre bekjempelse av kjempebjørnekløvs, og parkslirekne.</i>
<i>Prioritere bekjempelse av andre fremmede arter iht. til risiko for fortrengning av stedegen natur.</i>
<i>Samarbeide med Statens vegvesen og Bane NOR og andre grunneiere om bekjempelse av fremmede arter</i>
Fredrikstad kommune har bidratt til bekjempelse av fremmede arter på følgende måte: • Kommunens hjemmesider om fremmede arter er oppdatert, for å kunne gi bedre oversikt over de mest invaderende fremmede artene, samt råd om bekjempelse. • Gitt råd til både innbyggere, entreprenører og interne virksomheter om tiltak for å bekjempelse og hindre spredning av fremmede arter. • Kommunen har bevilget støtte til private aktører for kartlegging og bekjempelse av stillehavsøster. • Sommervikarer hos virksomhet Park har plukket stillehavsøsters. • Skjærgårdstjenesten har hentet sekker med østers som frivillige har plukket. • Parkslirekne har blitt bekjempet på Øraspissen. • Dialog med grunneier om bekjempelse av parkslirekne på Lislebystranda. • Stilt krav om håndtering av fremmede arter i byggesaker og reguleringsplaner.
Tiltak gjennomført

Kartlegging
<i>Videreføre kartlegging av fremmede arter i kommunen. Tilgjengeliggjøre disse i artsobservasjoner.no</i>
Kartlegging av fremmede arter har blitt gjort ved: • Undersøkelse av bekker for fremmede arter i forbindelse med handlingsplan bekker. • Henvendelser om fremmede arter fra innbyggerne registreres løpende i kommunens kartløsning • Registreringer av fremmede arter overføres årlig fra kommunens kartløsning til artsobservasjoner.no
Tiltak gjennomført

Redusere minkbestanden
<i>Samkjøre minkfangst som gjennomføres av kommunen (viltforvaltning og skjærgårdstjenesten) og eksterne samarbeidspartnere for å effektivisere bekjempelsen.</i>
<i>Oppmuntre til å opprettholde beite på Søsterøyene for å holde nede våndbestanden, som igjen holder liv i minkbestanden.</i>
• SNO og Skjærgårdstjenesten har hatt samarbeid om minkfangst i planperioden.
Tiltak gjennomført

Offentlig forvaltning – parker og stier
<i>Hindre spredning, og ikke tilsiktet innføre nye fremmede arter.</i>
• Kommunen har ikke plantet fremmede arter med høy og svært høy risiko i parker og grøntanlegg. • Bekjempelse av fremmede arter med høy og svært høy risiko i parker og langs kommunale turveier har ikke vært utført i perioden.
Tiltak delvis gjennomført

Informasjon
<i>Informasjonskampanje om hvordan hindre spredning av og hvordan bekjempe fremmede arter. Målgruppen kan være de som håndterer masser, naboer til områder med mye fremmede arter, eller generelle holdningsskapende informasjon.</i>
• Fredrikstad kommune har sendt ut informasjonsbrev om hageavfall og spredning av fremmede arter.
Tiltak gjennomført

IVARETA LIVSKRAFTIGE BESTANDER AV FOREKOMMENDE RØDLISTEARTER OG NØKKELARTER

Artsobservasjoner.no
<i>Motivere til bruk av Artsobservasjoner hos biologforeningene.</i>
<i>Kommunen skal stille krav om at artsfunn legges inn i Artsobservasjoner ved bestilling av oppdrag</i>
• Fredrikstad kommune motiverer til bruk av Artsobservasjoner.no i dialog med biologforeningene. • Fredrikstad kommune stiller krav om at artsfunn legges inn i Artsobservasjoner.no ved bestilling av oppdrag
Tiltak gjennomført

Samarbeid
<i>Benytte biologforeninger/jeger- og fiskerforbund eller enkelte fagpersoner aktivt i kommunens saksbehandling av områder for å innhente aktuell informasjon.</i>
Fredrikstad kommune har: • Samarbeidet med Norges Jeger- og Fiskerforbund om tiltak i sjøørretbekker og Øraprosjektet. • Samarbeidet med lokale avdelinger av Norsk Ornitologiske Forening (nå: Birdlife Norge) om Øraprosjektet, rovfugler, trelerke, nattravn og andre områder knyttet til fugl. • Samarbeidet med sentrale personer i Østfold Botaniske Forening om Letretangen og Røds bruk.
Tiltak gjennomført

Sjøørret
<i>Samarbeide med lokale jeger- og fiskerforbund og statsforvalterens miljøvernnavdeling for å kartlegge negative faktorer for sjøørreten i ørretbekkene i kommunen, samt utarbeide planer for habitatforbedringer og gjennomføre tiltak (eks. fjerne vandringshinder).</i>
Fredrikstad kommune har jobbet med sjøørretbekker på følgende måte: • Gjennom Handlingsplan for bekker. • Tiltaksplan for Slevikbekken og Elingårdsbekken • Restaurering av ca. 350 meter av Slevikbekken.
Tiltak gjennomført

Innføre ferdselsforbud på sjøfuglholmer
<i>Kommunen tar initiativ til å innføre ferdselsforbud på Hutholmen og Kjerringholmen gjennom friluftslovens § 15 for å ta hensyn til rødlistede hekkefugl.</i>
<i>Andre områder kan også vurderes.</i>
• Henvendelse til grunneier i forbindelse med arbeid knyttet til reguleringsplan. • Møte med grunneiere om muligheten til å innføre ferdselsforbud.
Tiltak gjennomført

Kysttorsk og hummer
<i>Vurdere behov for særskilte fredningsområder – oppfølging av kysttorsk-prosjektet.</i>
• Kommunen har gitt høringsuttalelse til: ○ Høring av forslag til vern av gyteområder og forbud mot torskefiske fra Telemark til svenskegrensen ○ Høring av forslag til fredningsområder for hummer i Østfold
Tiltak gjennomført

Hunnebunn – sjøørret og kransalger
<i>Opprette en tverrsektoriell arbeidsgruppe i Fredrikstad og Sarpsborg kommune som skal se på behov for kunnskap, søke midler, prioritere tiltak og bestille tiltak for å forbedre vannkvaliteten i Hunnebunn.</i>
Fredrikstad kommune har jobbet med vannmiljøet i Hunnebunn på følgende måte: • Overvåkning av vannmiljø i Hunnebunn gjennom bestemmelsene i vannforskriften. • De fleste av tiltakene vedtatt i handlingsplanen for Hunnebunn er utført. • Tilbud om gratis miljørådgivning til utvalgte bønder som driver jordbruksarealer i nedbørsfeltet til Hunnbekken og Hunnebunn. • Tatt initiativ til en samarbeidsgruppe med deltakelse av begge kommuner, vannområdet og Statsforvalteren i Oslo og Viken. • Søknad om tilskudd: ○ I 2021 til Miljødirektoratet om tilskudd til anskaffelse av et hypolimnisk beluftningsanlegg. ○ I 2021 til Miljødirektoratet om fjerning av alger i Hunnebunn. • Alge fjerningsprosjektet er finansiert av ekstra midler innvilget av politikerne i Fredrikstad til vannmiljøtiltak i Hunnebunn i 2021. Dette er videreført til 2022. • En rekke studier har blitt utført i forbindelse med arbeidet med å forbedre vannkvaliteten i Hunnebunn, blant annet: ○ Kartlegging av fekal forurensning ○ Vurdering av mulige tiltak for å bedre vannkvaliteten ○ Sedimentanalyser og risikovurdering ved bruk av beluftningsanlegg.
Tiltak gjennomført

Østfold-flora
<i>Delta i referansegruppe for Østfoldfloraen. Støtte prosjektet økonomisk.</i>
Fredrikstad kommune har: • Deltatt i referansegruppen for Østfoldfloraen. • I perioden 2017–2019 har Fredrikstad kommune støttet prosjektet med 50 000 kroner årlig.
Tiltak gjennomført

Foreslåtte tiltak i perioden 2022–2026

FORKORTELSER

KMB – Seksjon for kultur, miljø og byutvikling

TD – Seksjon for teknisk drift

SNO – Statens naturoppsyn

STYRKE KUNNSKAPEN OM OG HENSYNET TIL NATURMANGFOLDET I KOMMUNEN:

NAVN PÅ TILTAK	BESKRIVELSE	ANSVARLIG ENHET	ESTIMERT KOSTNAD	ÅR	OMTALT I KAP.	NYTT TILTAK
Operasjon- alisering av kommune- delplanen	Planen gjelder for en åtteårsperiode. Handlingsdelen revideres ved behov. Etter rullering av handlingsplandelen, vil nye tiltak gjøres kjent for berørte seksjoner og virksomheter i kommunen.	KMB	Inngår i ordinær drift	2022–2026		
Kartlegging/ kunnskaps- behov	Kontinuerlig vurdere behov for ajourføring av tidligere kartlegging, samt kartlegge nye områder. Pressområder og områder med viktig natur bør prioriteres. Aktuelle naturtyper er: trua naturtyper, våtmarkssystemer, gammelskog/naturskog, sumpskog, beiteområder, skjellsandforekomster, liv i ferskvann og marine områder, parklandskap, veikanter og kirkegårder. Aktuelle arter er rødlistede arter, arter tilknyttet våtmarkssystemer, gammelskog og lignende.	KMB i samarbeid med Statsforvalteren	Inngår i ordinær drift, med tilskuddsmidler	Løpende	5.1	
Informasjon	Oppdatere kommunens nettsider som handler om naturmangfold som en inngangsport til mer informasjon om naturmangfold og opplevelsesmuligheter i kommunen.	KMB	Inngår i ordinær drift	Løpende	4.2	

NAVN PÅ TILTAK	BESKRIVELSE	ANSVARLIG ENHET	ESTIMERT KOSTNAD	ÅR	OMTALT I KAP.	NYTT TILTAK
Informasjon	Utarbeide informasjonsskilt ved Glommastien for viktige skogområder, eksempelvis ved Lislebystranda, Narnteskogen, skogen ved Moumgropa med flere. Utarbeide informasjonsskilt ved viktige eikelokaliter, eksempelvis på Christiandslund.	TD i samarbeid med relevante grunneiere	Må avklares i budsjett- og økonomiplaner	2023–2026	3.1	
Informasjon	Kommunen har en rolle som rådgiver og formidler av kunnskap om naturmangfold. Aktivt informere grunneiere/næringsorganisasjoner som forvalter naturområder ved nye registreringer gjort i regi av Fredrikstad kommune av viktig natur om hvilke naturkvaliteter de forvalter og hvilke aktuelle tilskuddsordninger de kan benytte seg av. Miljø og landbruk har faste møter med grunneiere – formidling av kunnskap om naturmangfold er et naturlig punkt på agendaen.	KMB	Inngår i ordinær drift	Løpende	5.1	

GJENNOMFØRE EN AREALPLANLEGGING OG EN AREALBRUK SOM IVARETAR NATUROMRÅDER OG SAMMENHENGEN MELLOM DEM:

NAVN PÅ TILTAK	BESKRIVELSE	ANSVARLIG ENHET	ESTIMERT KOSTNAD	ÅR	OMTALT I KAP.	NYTT TILTAK
Innhente kunnskap	De marine og landbaserte naturregistrene som framkommer i Naturbasen og Artsdatabankens Artskart (o.l. verktøy) skal legges til grunn ved all kommunal myndighetsutøvelse der det er relevant. Ved tiltak innenfor arealer med naturverdier skal det vurderes tiltak for å unngå negativ påvirkning av naturmangfold og eventuelt en positiv effekt ved planlegging, iht. naturmangfoldloven.	Hele kommunen	Inngår i ordinær drift	Løpende	4.1	
Kommuneplanens arealdel	Kartfestet informasjon om naturverdier skal legges til grunn under utarbeidelsen av kommuneplanens arealdel. Virkemidler for å ivareta naturverdier skal vurderes; blant annet ved bruk av arealformål, hensynsoner, båndlegging, retningslinjer, bestemmelser, og/eller vilkår for utbygging med f.eks. krav om avbøtende tiltak dersom tiltak/virksomheter kommer i konflikt med naturmangfoldet. Ved rullering av arealplanen skal det videreføres hensynssoner for naturtyper med A- og B-verdier og etableres hensynssoner for naturtyper med C-verdi, utvalgte naturtyper, myrområder, rødlista naturtyper, naturtyper med sentral økosystemfunksjon og andre NiN-naturtyper. Det bør vurderes egne planbestemmelser som sikrer dammene og kantvegetasjonen i damnettverket på Østsiden av Glomma: Vollgravene, Gudebergdammene, Sorgenfridammen, Moumgropa, Gretnesdammen (Sundløkka) og Dombergdammen (Sandesund). Det bør også vurderes egne planbestemmelser som sikrer løvskogområdene langs Glomma: Lislebystranda, Narteskogen, Torp Bruk, Haugegropa, Walle bruk, Rolvsøy Øst, Moum, Gretnes, Vesten og Sandesund. LNF-områder skal i størst mulig grad bevares i et sammenhengende område.	KMB og TD	Inngår i ordinær drift	2022–2026	4.1. og 5.3	

NAVN PÅ TILTAK	BESKRIVELSE	ANSVARLIG ENHET	ESTIMERT KOSTNAD	ÅR	OMTALT I KAP.	NYTT TILTAK
Andre juridisk bindende planer	Ved utarbeidelse av arealplaner skal virkemidler i plan- og bygningsloven vurderes for å beskytte naturtyper; blant annet ved bruk av arealformål, rekkefølgebestemmelser, hensynssoner, bestemmelser og retningslinjer. Det bør tilstrebes å inkludere viktige naturområder i reguleringsplaner med hensikt å regulere området som naturformål. Hvilke virkemidler som er mest egnet i hvert enkelt plansak, kan variere. Ved rullering og tiltak i følgende temaplaner skal naturmangfold vurderes særlig: - Forvaltningsplan – sentrumsparker - Forvaltningsplan for friområder og statlig sikrede friområder - Forvaltningsplan for Glommastien - Skogforvaltningsplan for kommunal skog 2021–2030 - Forvaltningsplan for lysløyper - Handlingsplan plast - Temaplan landbruk - Tiltaksplan for vannforekomster - Handlingsplan for Hunnebunn Implementering av arealnøytralitet skal vurderes ved rullering av kommuneplanens samfunnsdel.	KMB og TD	Inngår i ordinær drift	Løpende	4.1	
Bærekraftig bruk av friluftso- mråder	Ved tilrettelegging for friluftsliv må det hentes inn kunnskap om det biologiske mangfoldet. Inngrepene bør begrenses og samles slik at variasjonene i landskapet og naturopplevelsene/naturmangfoldet bevares. Det må benyttes naturvennlig materialer. Føringer for dette er også beskrevet i kommunedelplan for idrett, fysisk aktivitet, friluftsliv og marka. Ved forespørsler om gapahuk eller tilrettelegging for ferdsel på kommunale områder skal føre-var-prinsippet i naturmangfoldloven vektas tungt.	KMB og TD	Inngår i ordinær drift	Løpende	4.5	

NAVN PÅ TILTAK	BESKRIVELSE	ANSVARLIG ENHET	ESTIMERT KOSTNAD	ÅR	OMTALT I KAP.	NYTT TILTAK
Redusere forurensning	Bidra i holdningsskapende aksjoner og prosjekter som «Hold byen ren», «Blått flagg» og strandryddedager. Følge opp miljø- og klimatiltak i overordnet planverk for landbruket, og i klima- og energiplan. Oppfølging av tiltak fra Vannområde Glomma Sør.	KMB og TD	Inngår i ordinær drift	Løpende	4.3	
Restaurering/reetablering	Utarbeide tilstandsrapport og tiltak for restaurering av myrer i Fredrikstad. Igangsette restaureringstiltak på myr og for andre naturtyper som sumpskog, slåttemark, strandeng, kystlynghei og dammer.	KMB og TD	Baseres på tilskudds-midler og egenandel	2023–2026	4.1 og 5.3	
Skjøtsel av kystlynghei	Følge opp skjøtelsråd fra rapport om kystlynghei i Fredrikstad kommune ved innføring av egnede tiltak som beiting, lyngheibrenning eller manuell rydding på holmer med registrert kystlynghei.	KMB	Baseres på tilskudds-midler og egenandel	2023–2026	5.3.4	
Skjøtsel av åpen grunnlendt kalkmark	Utarbeide skjøtelsplan for åpen grunnlendt kalkmark i boreonemoral og sørboreal sone.	KMB	Baseres på tilskudds-midler og egenandel	2023		
Skjøtsel av slåttemark	Følge opp skjøtelsråd for Letretangen og Katrineborg.	KMB/TD	Inngår i ordinær drift	2023–2026		
Skjøtsel av hule eiker	Rullere skjøtelsplan for hule eiker i Fredrikstad. Lage en oversikt over hule eiker, som er registrert som utvalgt naturtype, som har forsvunnet siden forrige kartlegging. Drive informasjonsarbeid til trepleiefirmaer, grunneiere og naboer av trær til hule eiker. Bruke midler til informasjonsskriv om dette.	TD/KMB	Inngår i ordinær drift. Midler til skjøtsel må baseres på tilskudd	2023	5.3.3	

NAVN PÅ TILTAK	BESKRIVELSE	ANSVARLIG ENHET	ESTIMERT KOSTNAD	ÅR	OMTALT I KAP.	NYTT TILTAK
Offentlig forvaltning – trær	Tiltak på store trær skal gjennom en vurdering som tar hensyn til treets verdi som livsgrunnlag for biologisk mangfold. I tilfeller der man er usikker på sikkerheten ved treet skal det hentes inn arboristfaglig kompetanse. Følge opp bestemmelse punkt 6.5 i kommuneplanens arealdel om ivaretagelse av trær over 90 cm i stammekrets. Gi informasjon i media for å gjøre bestemmelsen kjent for publikum.	TD	Inngår i ordinær drift	Løpende	5.3.3	
Kommunal forvaltning – vei	Fortsette prosjektet med utsatt slått av strekninger i rapport om artsrike veikanter.	KMB/TD	Inngår i ordinær drift + tilskudd	Løpende	5.3.3	
Kommunal forvaltning – skog	Driften av kommuneskogen skal være et eksempel til etterfølgelse når det gjelder ivaretagelse av biologisk mangfold. Kommunen skal unngå planlagt hogst i egen skog i hekketiden (april-juli). Ved planlegging av skogsveger skal gjøres en naturfaglig vurdering av traséen i vekstsesongen. Sette av et skogområde som kan utvikle seg fritt. Vurdere vern av aktuelle lokaliteter gjennom ordning for frivillig vern (mottar kompensasjon for tap av driftsinntekter). Videreføre saksbehandlingsrutiner for innhenting av informasjon om sårbare arter. Samarbeid med rovfugl-gruppa i Ornitologisk forening (rovfuglreir). Rullere hogstklassekartlegging og MiS-registrering i kommuneskogen. Stimulere til å øke etableringen av ringporede treslag (eik, ask og alm) på den beste skogsmarka.	KMB/TD	Inngår i ordinær drift	Løpende	5.3.2	

NAVN PÅ TILTAK	BESKRIVELSE	ANSVARLIG ENHET	ESTIMERT KOSTNAD	ÅR	OMTALT I KAP.	NYTT TILTAK
Offentlig forvaltning – Landbruk	Oppmuntre grunneiere til å ta i bruk finansieringsordninger som støtter tiltak innen kulturlandskap og kulturmiljø. Regionalt miljøprogram (RMP) som forvaltes av statsforvalteren, spesielle miljøtiltak i landbruket (SMIL) og nærings og miljøtiltak i skogbruket (NMSK) forvaltes av kommunen. I spesielle prosjekter kan man også søke Miljødirektoratet (MD) om midler.	KMB	Inngår i ordinær drift	Løpende	5.3.3	
Verneområder	Lokaliteter med verdifull natur skal vurderes vernet med egnede juridiske virkemidler.	KMB og TD	Inngår i ordinær drift	Løpende	5.2 og 5.3	
Buffersoner rundt verneområder	Buffersoner til verneområder skal forvaltes slik at verdiene inne i verneområdet ivaretas.	KMB og TD	Ordinær drift	Løpende	5.2	
Skjøtsel av skrotemark	Samarbeide med kulturminnevernet og grunneier om bevaring av ballastplassen på Røds bruk.	KMB	Inngår i ordinær drift (og tilskuddsmidler til skjøtsel)	Løpende	5.3.3	
Arrangementer	Planlegging av større orienteringsløp og arrangementer bør planlegges i samråd med kommunens natur- og viltforvaltning.	KMB	Inngår i ordinær drift	Løpende	4.3	
Tilgjengeliggjøre Øraspissen	Rydde vekk ungskog langs eksisterende sti på Prinseløkka for å lette ferdsel fra Østsidenmarka til Øraspissen	KMB, TD	Inngår i ordinær drift	Løpende	5.3.1	
Villbier og pollinerende insekter	Utarbeide en plan for å ta hensyn til villbier og pollinerende insekter i forvaltningen av kommunens arealer, f.eks. ved etablering av kløver-/blomsterenger på restarealer og ved grøntanlegg på kommunale virksomheter og parker og/eller sen slått.	TD	Må avklares i budsjett- og økonomiplaner	2023–2026	4.3	

SIKRE VILTETS MANGFOLD OG MINIMALISERE KONFLIKT MELLOM VILT OG SAMFUNN:

NAVN PÅ TILTAK	BESKRIVELSE	ANSVARLIG ENHET	ESTIMERT KOSTNAD	ÅR	OMTALT I KAP.	NYTT TILTAK
Vilt i landbruks-områder	Oppmuntre til landbruksdrift som tar hensyn til vilt som oppholder seg i korn og engarealer.	KMB	Inngår i ordinær drift	Løpende	5.3.3	
Fallvilt	Holde oversikt over fallvilthendelser og melde inn til relevant veimyndighet ved behov for tiltak der det er konflikt med trafikk (eks. viltgjerd, skjøtsel av veikanter for å øke sikt). Ta initiativ til dialog med veimyndighet for tiltak på utsatte veistrekninger som Husebyveien, Mosseveien, Smedbakken og Ørmen.	KMB og TD	Inngår i ordinær drift	Løpende	4.1	
Fallvilt og rådyr	Utarbeide forslag til forskrift som fastsetter minsteareal på jakt for rådyr på 200 daa.	KMB	Inngår i ordinær drift	2023	4.1	
Bestands-sammen-setning	Oppmuntre jegerne til å ta vare på gode produksjonsdyr (gjerne eldre kuer og okser) for å øke slaktevekter.	KMB	Inngår i ordinær drift	Løpende	4.1	
Jakt på kommunal grunn	Utarbeide retningslinjer for jakt på kommunale eiendommer.	KMB	Inngår i ordinær drift	Løpende	4.1	
Forvaltning av gås	Kommunens friområder nær sjø skal forvaltes slik at konflikter mellom innbyggere og gås om gåsemøkk blir på et minimum. Ikke-dødelige tiltak skal utføres før skadefelling tas i bruk, slik som møkkoppsamling og bruk av gåselaser.	KMB og TD	Inngår i ordinær drift	Løpende	4.1	
Forvaltning av villsvin	Oppfordre grunneiere til samarbeid og til jakte på villsvin, slik at arten ikke etablerer seg i kommunen.	KMB	Inngår i ordinær drift	Løpende	4.1	

BEKJEMPE OG HINDRE SPREDNING AV UØNSKEDE FREMMEDE ARTER:

NAVN PÅ TILTAK	BESKRIVELSE	ANSVARLIG ENHET	ESTIMERT KOSTNAD	ÅR	OMTALT I KAP.	NYTT TILTAK
Planlegging, bekjempelse, kartlegging og informasjon	Tiltakene i Handlingsplan mot fremmede arter 2022–2028 prioriteres innenfor årlige rammemidler.	KMB og TD	Inngår i ordinær drift	Løpende	4.1	

IVARETA LIVSKRAFTIGE BESTANDER AV FOREKOMMENDE RØDLISTEARTER OG NØKKELARTER:

NAVN PÅ TILTAK	BESKRIVELSE	ANSVARLIG ENHET	ESTIMERT KOSTNAD	ÅR	OMTALT I KAP.	NYTT TILTAK
Artsobservasjoner.no	Motivere til bruk av Artsobservasjoner hos biologforeningene. Kommunen skal stille krav om at artsfunn legges inn i Artsobservasjoner ved bestilling av oppdrag	KMB	Inngår i ordinær drift	Løpende	5.3.5	
Samarbeid	Benytte biologforeninger/jeger- og fiskerforbund eller enkelte fagpersoner aktivt i kommunens saksbehandling av områder for å innhente aktuell informasjon.	KMB og TD	Inngår i ordinær drift	Løpende	5.3.5	
Leveområder for sjørøret	Samarbeide med lokale jeger- og fiskerforbund og Statsforvalterens miljøvernnavdeling for å kartlegge negative faktorer for sjørøret i ørretbekkene i kommunen, samt utarbeide planer for habitatforbedringer og gjennomføre tiltak (eks. fjerne vandringshinder).	KMB	Inngår i ordinær drift	Løpende	5.3.1	
Innføre ferdselsforbud på sjøfuglholmer	Kommunen tar initiativ til å innføre ferdselsforbud på Hutholmen og Kjerringholmen gjennom friluftslovens § 15 for å ta hensyn til rødlistede hekkefugl. Andre områder kan også vurderes.	KMB	Inngår i ordinær drift	2022–2026	5.3.4	

NAVN PÅ TILTAK	BESKRIVELSE	ANSVARLIG ENHET	ESTIMERT KOSTNAD	ÅR	OMTALT I KAP.	NYTT TILTAK
Rødlistearter og nøkkelarter	Oppfordre bønder til å markere vipereir om våren for å tilrettelegge for suksessfull hekking. Ha dialog med netteiere om tilrettelegging av strømsolper for å unngå elektrosjokk for hubro. Ha dialog med ornitologer for oppfølging av arten. Kartlegge hønsehauk i revir hvor hekkeplass ikke er kjent. Kartlegge og merke mulig forpopping av prikkroutevinge på smalkjempe på Lettretangen. Vurdere tiltak for å ta vare på karminspinner. Vurdere muligheten til å etablere piggsvinhotell på noen utvalgte kommunale eiendommer. Tilrettelegge for hekking ved å etablere fuglekasser- og hoteller på utvalgte områder og bygg, eksempelvis for tak-, låve- og sandsvale, spurvefugl og tårnseiler. Plassere ut insektshotell ved utvalgte plasser. Ved ny taksering av skog skal det vurderes å kartlegge furuskog med alder over 200 år, der hvor det ikke foreligger en NiN-kartlegging. Vurdere muligheten om intensiv kartlegging basert på alder. Det ses på muligheten for at enkelte ospelunder ivaretas eller etableres som tiltak for økt biologisk mangfold. Det ses på muligheten for naturmangfoldtiltak ved oppsetting og eventuelt ved vedlikehold av kommunale bygg med mål om å finne ett til to prosjekter.	KMB	Inngår i ordinær drift	Løpende	5.3. 5	

